

## **SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 4/2011 rd**

### **Statsrådets redogörelse om justerade ramar för statsfinanserna 2012—2015**

*Till finansutskottet*

#### **INLEDNING**

##### **Remiss**

Riksdagen remitterade den 13 oktober 2011 statsrådets redogörelse om justerade ramar för statsfinanserna 2012—2015 (SRR 1/2011 rd) till finansutskottet för beredning och bestämde samtidigt att de övriga fackutskotten kan lämna utlåtande till finansutskottet om de så önskar.

##### **Sakkunniga**

Utskottet har hört

- budgetråd Jouko Narikka och konsultativ tjänsteman Minna Liuttu, finansministeriet
- ekonomiplaneringschef Arto Mynttinen, finanssekreterare Niina Kiviaho, konsultativ tjänsteman Taimi Saloheimo och överinspektör Susanna Grimm-Vikman, social- och hälsovårdsministeriet
- avdelningschef Erkki Meriläinen, Folkpensionsanstalten

- generaldirektör Pekka Puska och planeringschef Tero Meltti, Institutet för hälsa och välfärd
- biträdande direktör Reijo Vuorento och specialmedarbetare Tero Tyni, Finlands Kommunförbund
- direktör för bidragsverksamheten Sisko Seppä, Penningautomatföreningen
- ombudsman Riitta Särkelä, Centralförbundet för Socialskydd och Hälsa
- specialforskare Riitta Kittilä, Social- och hälsovårdsorganisationernas samarbetsförening SAF rf.

##### ***Samband med andra handlingar***

I samband med Statsrådets redogörelse har utskottet behandlat propositionen om statsbudgeten för 2012 (RP 59/2012 rd). Utskottet lämnar ett separat utlåtande om propositionen.

#### **UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN**

##### ***Motivering***

Under ramperioden minskar den reella andel av statsbudgeten som social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde står för från 12,1 miljarder euro i fjol till 11,8 miljarder euro. Det beror på konjunkturerna, demografin och sparåtgärderna i regeringsprogrammet. Statsandelarna

till kommunerna beräknas öka med 368 miljarder euro nästa år.

Hållbarhetsunderskottet i de offentliga finanserna ska undanröjas med dels finanspolitiska åtgärder, dels strukturella reformer som bland annat ska öka sysselsättningen, få människor att arbeta längre och höja produktiviteten, resultaten och effektiviteten i den offentliga servicen.

Det är viktigt att ungefär hälften av tillskottet på 700 miljoner euro går till social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde, bland annat för att förbättra basservicen och utveckla social- och hälsovården, framhåller utskottet.

Relativt sett drabbar en mindre del av utgiftsbesparingarna i finansramen social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde. De slår mot bland annat projektverksamhet (5 miljoner euro), hälsofrämjande verksamhet (0,5 miljoner euro) och specialstatsandelen till medicinsk forskning (5 miljoner euro). Under ramperioden kommer utgifterna för läkemedelsersättningar och ersättningar för resor att sänkas så mycket att statens utgifter minskar med 133 miljoner euro från och med 2013. Dessutom ska 7,7 miljoner euro sparas in på verken och inrättningar inom förvaltningsområdet.

#### *Satsningar på grundtrygghet och service*

I början av ramperioden höjs grunddagpenningen vid arbetslöshet, arbetsmarknadsstödet och utkomststödet och då ökar statens utgifter per år med 282 miljoner euro (exklusive indexhöjning). Därmed minskar statens utgifter för utkomststöd med ungefär 22 miljoner euro. Utgifterna beräknas minska gradvis i takt med att sysselsättningen förbättras. Som regeringen säger i basserviceprogrammet finns det risk för att utgifterna för utkomststöd kommer att vara höga flera år efter att den ekonomiska krisen är slut, om människor är arbetslösa länge och de inkomstrelaterade inkomsterna sjunker.

Under perioden kommer också bostadsbidraget att ses över och inkomstgränserna för behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet eventuellt att justeras. Möjligheterna att behovspröva makens inkomster vid arbetsmarknadsstöd bör utredas som regeringen säger i sitt program. Likaså måste möjligheten att samordna löneinkomster och sociala trygghetsförmåner utredas för att förbättra sysselsättningen.

De planerade reformerna ger låginkomsttagare bättre försörjning under ramperioden. Därutöver bör låginkomsttagares försörjning förbättras genom höjd undre gräns för grundavdraget i

kommunalbeskattningen och åtgärder för att genomföra samhällsgarantin för unga 2012.

Statsandelen till basservice kommer att höjas med 145 miljoner euro under perioden för att förbättra social- och hälsovården på 2015 års nivå. Anslaget ska bland annat gå till att utveckla omsorg om äldre och funktionshindrade, familjevård, barnskydd, elevomsorg, hemtjänst till barnfamiljer och till att förstärka primärvården

#### *Omstruktureringar*

De närmaste åren försämras utsikterna för den kommunala ekonomin på grund av statsekonomiska anpassningsåtgärder och en långsammare ökning av skatteinkomsterna, sägs det i basserviceprogrammet. Den kommunala ekonomin kommer att vara hårt trängd på grund av den åldrande befolkningen. Verksamheten måste därför effektiviseras och utgiftsökningen dämpas.

En kommunreform planeras för hela landet med målet att skapa starka och vitala primärkommuner. Samtidigt är det angeläget att under valperioden se över finansieringen och strukturen inom social- och hälsovården för att trygga servicen. Utskottet håller med regeringen i basserviceprogrammet att serviceprocesserna och servicestrukturerna bör utvecklas som ett led i kommunreformen, bland annat genom bättre it-lösningar och större samarbete mellan förvaltningarna. Detta är särskilt viktigt med tanke på tillgången till kvalificerad personal. Strukturen måste bli tydligare för att de grundläggande fri- och rättigheterna och andra rättigheter för brukarna inom social- och hälsovården ska garanteras. För en hållbar ekonomi måste den genomsnittliga pensioneringsåldern stiga från 60,4 till 62,4 år, som regeringsprogrammet säger. Särskilt sjukpensionerna är många och de måste bli färre.

#### *Hälsofrämjande*

Med större satsningar på hälsofrämjande, prevention och rehabiliterande verksamhet kan man reducera till exempel psykiska problem, dämpa ökningen i alkoholkonsumtionen och minska ojämlikheten till följd av socioekonomiska hälsoskillnader. I de strategiska effektmålen inom

social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde ingår bland annat att integrera hälsa och välbefinnande i allt beslutsfattande och att minska skillnaderna i hälsa och välbefinnande.

Befolkningens hälsa påverkas inte bara av hälsovården utan också av faktorer som miljö, boende, trafik, sysselsättning och utbildning. Hälsofrämjande åtgärder bör vara ett gemensamt mål för alla förvaltningsområden och därför bör förvaltningarna satsa på att stärka sitt samarbete, menar utskottet. I det hälsofrämjande arbetet är det viktigt att trygga verksamhetsmöjligheterna för organisationerna inom områ-

det, också när den kommunala ekonomin är trängd.

Utskottet ser det som påkallat att stödja hälsofrämjande verksamhet genom att höja skatterna på hälsoskadliga produkter och i stället stödja hälsosamma alternativ. Skatteåtgärder kan också tillämpas inte minst för att påverka ungas hälsobeteende och förebygga livsstilssjukdomar.

### ***Ställningstagande***

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

*att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.*

Helsingfors den 27 oktober 2011

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent  
vordf. Anneli Kiljunen /sd  
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna  
Sanni Grahn-Laasonen /saml  
Arja Juvonen /saf  
Laila Koskela /saf  
Merja Kuusisto /sd

Sanna Lauslahti /saml  
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd  
Lasse Männistö /saml  
Hanna Mäntylä /saf  
Annika Saarikko /cent  
Anu Vehviläinen /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.

## AVVIKANDE MENING 1

**Motivering**

Vi anser att statsrådets redogörelse om justerade ramar för statsfinanserna och åtgärderna inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde är ohållbara, men samtidigt också otillräckliga för att garantera alla finländare välfärd i hela landet.

Höjningen av grundtrygghetsförmånerna är ett steg i rätt riktning, men beloppen är för små, särskilt för barnfamiljer. I ramen ingår till exempel inte alls barnfamiljer som får hemvårdsstöd och som i många fall måste ansöka om utkomststöd. Fattigdomen bland barnfamiljer är ett växande problem och vi anser att de planerade åtgärderna inte räcker till för att vända trenden.

Bostadsbidraget bör överlag bygga på en stabilare grund, och det gör det inte i redogörelsen.

Det sänkta bidraget vid alterneringsledighet gör att allt färre kan välja att satsa på välbefinnande i arbetet och stanna kvar i arbetslivet så länge som möjligt. Som förslaget ser ut nu är det bara den högavlönade delen av befolkningen som kan utnyttja möjligheten. Däremot uteslängs låginkomsttagare från möjligheten till alterneringsledighet. Det är känt att människor har betydligt större problem med att orka arbeta kvar än tidigare. Därför hade det varit av största vikt att inte ändra reglerna för alterneringsledighet.

Den planerade kommunreformen med målet att bygga servicen på starka primärkommuner blir dödsstöten för många kommuner i ekonomiskt trångmål och därmed får vi ännu fler kriskommuner. Om reformen blir av tvingas kommunerna att gå samman, och då går många kommuner miste om sin närservice. En sådan utveckling kan inte anses acceptabel. Det finns inget anslag specifikt för skol- och studerande-

hälsovård eller psykisk vård av barn och unga — tvärtom. Dessutom planerar regeringen nya skyldigheter för kommunerna, bland annat i en lag om äldre. Ändå avsätts det inte adekvata och hållbara resurser för ändamålet.

**Avvikande mening**

Vi föreslår

*att statsrådets redogörelse och de planerade åtgärderna inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde ses över enligt följande:*

*Det vidtas omedelbara åtgärder för att anpassa det allmänna bostadsbidraget till det rådande ekonomiska läget och det avsätts 45 miljoner euro för ändamålet.*

*Alterneringsledigheten ändras inte.*

*Inte bara dagpenningen vid arbetslöshet, arbetsmarknadsstödet och utkomstskyddet höjs, utan också de lägre föräldrapenningarna och stödet för hemvård måste höjas lika mycket.*

*Inom social- och hälsovården bör stöd till psykisk vård av barn och unga, minskad fattigdom bland barnfamiljer, stödet till närståendevård och behoven bland äldre bli prioriterade insatsområden.*

*Den planerade, landsomfattande kommunreformen och de planerade ändringarna i statsandelarna skrinläggs.*

Helsingfors den 27 oktober 2011

Hanna Mäntylä /saf

Laila Koskela /saf

4 Arja Juvonen /saf

## AVVIKANDE MENING 2

### *Motivering*

Vi i centern anser att redogörelsen om justerade ramar för statsfinanserna 2012—2015 innehåller flera osäkerhetsmoment och konflikter. De offentliga finanserna är hotade av de dystra utsikterna i ekonomin internationellt, de skuldsatta statsfinanserna, den osäkra tillväxten och den åldrande befolkningen.

Sett i ett social- och hälsovårdspolitiskt perspektiv är motsättningen mellan målen i regeringsprogrammet och den ekonomiska ramen det största problemet. Det är uppenbart att regeringen inte kan uppfylla målen i programmet med anslagen i ramen. Vi anser att ramen inte i tillräckligt hög grad stöder social rättvisa och människors jämlika rätt att få social- och hälsovård i hela landet i samklang med de grundläggande fri- och rättigheterna.

Möjligheterna att satsa ekonomiska resurser är begränsade på grund av den pågående ekonomiska utvecklingen och den negativa försörjningskvoten. Därför är det extra viktigt att ha en strategi för den kommande utvecklingen i social- och hälsovården. Det krävs stora omvärderingar. Med befintliga resurser måste vi få ut mer utan att riskera servicen eller de sociala trygghetsförmånerna. Under ramperioden måste samordningen av social trygghet, beskattning och arbete ses över. Dessutom måste finansieringen och sättet att ordna social- och hälsovård revideras. Vidare behövs det en genomgripande översyn av rehabiliteringen och större hänsyn till läkemedelsförsörjningen som ett led i hälso- och sjukvården.

### *Garanterade resurser till kommunerna*

Social- och hälsovården utgör drygt hälften av kommunernas utgifter. De närmaste åren ökar efterfrågan inte minst på äldreomsorg. Kommunerna får svårt att tillhandahålla basservice när regeringen skär så enormt i statsandelarna och på grund av andra statliga åtgärder. Läget för-

värras av att anslagsnedskärningarna görs på en gång och genast. Kommunerna får helt enkelt inte tid på sig att planera och omorganisera servicen ordentligt. Den kommunala ekonomin minskar med 445 miljoner euro 2012 på grund av de statliga åtgärderna.

### *Hur social- och hälsovården finansieras och ordnas*

Regeringen måste snabbt göra något för att se över finansieringen och organisationen av social- och hälsovården. En brett sammansatt beredning ska utgå från att adekvat basservice av god kvalitet garanteras i hela landet och att hälsoskillnaderna inte får öka. En reform måste ta fasta på att förhållandena och behoven varierar i landet. Vi i centern anser att regeringens vägval att tvinga ihop kommunerna inte löser problemen med att finansiera och organisera social- och hälsovården.

### *Bättre basservice*

Bara en del av förbättringarna i basservicen gäller människor med den lägsta inkomsten. Därför anser vi att behovsprövningen av makens inkomster måste slopas vid arbetsmarknadsstöd och de lägsta sjuk- och föräldradagpenningarna höjas till samma nivå som arbetsmarknadsstödet. Dessutom bör både vårdpenningen och stödet för hemvård förbättras under ramperioden.

### *Hemhjälp till barnfamiljer*

Den statsfinansiella ramen tar inte tillräckligt stor hänsyn till pressade familjer. Följaktligen bör den kommunala hemhjälpen till familjer öka. Större statsandel bör alltså avsättas för ändamålet. Vidare krävs det adekvata resurser, mer utbildning och anvisningar till kommunerna för att familjevård enligt den nya lagstiftningen ska vara primär åtgärd vid omhändertaganden.

*Samhällsgarantin för unga*

Regeringen inför en samhällsgaranti för unga och satsar 60 miljoner euro årligen på åtgärder. Det är ett ytterst angeläget mål att motverka marginalisering av unga, men vi anser att beloppen är för små för att samhällsgarantin ska lyckas. Vidare är det viktigt att samhällsgarantin ser till den samlade situationen i familjen.

*Lag om äldreomsorg*

Regeringen utfäster sig att lämna ett förslag till lag om äldreomsorg och att sätta i kraft lagen 2013. Ändå avsätter inte regeringen tillräckligt med medel för lagen. Anslaget för att utveckla social- och hälsovården är inte mer än totalt 145 miljoner euro om året (lag om äldreomsorg, service till funktionshindrade, familjevård, barnskydd, översyn av servicestrukturen, satsning på primärvården, elevomsorg och hemhjälp till barnfamiljer) enligt regeringsprogrammet. Vår linje är att staten måste skjuta till tillräckligt med pengar för hälsofrämjande åtgärder och bättre omsorg, om kommunerna påförs nya förpliktelser.

*Bättre närståendevård*

Stödet till de som vårdar sina närstående måste bli skattefritt 2012. Dessutom bör stödet övertas av Folkpensionsanstalten under ramperioden. I dagsläget varierar reglerna och beloppen i kommunerna och alla finländare behandlas därför inte lika. Närståendevård är en mänsklig och ekonomiskt fördelaktig vårdform. Allt som spor-

rar vårdarna att orka med sitt värdefulla arbete är värt att satsa på.

*Total översyn av rehabiliteringen*

Regeringen måste genast starta en total översyn av rehabiliteringen för att människors arbetsförmåga ska bli bättre. Arbetsoförmåga kan förbyggas bland annat genom bättre företagshälsovård och reviderade rehabiliteringssystem, anser vi i centern. Dessutom bör man bättre ta till vara den resurs som personer med nedsatt arbetsförmåga utgör.

*Fukt- och mögelproblem*

Fukt- och mögelproblemen är en stor hälsorisk på daghem, andra social- och hälsovårdslokaler och överlag i offentliga miljöer. Det är beklagligt att regeringen inte avsätter tillräckligt stora statsbidrag till anläggningsprojekt inom social- och hälsovården. Nu finns det bara 17,5 miljoner euro under momentet, men uppskattningsvis 600 000–800 000 människor sätter dagligen sin hälsa på spel på grund av fukt- och mögelskador. Centern förutsätter att regeringen snabbt söker lösningar på fukt- och mögelproblemen. Det kräver dels att anslagen höjs, dels att ansvarsfrågorna förtydligas.

*Avvikande mening*

Vi föreslår

*att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.*

Helsingfors den 27 oktober 2011

Juha Rehula /cent  
Anu Vehviläinen /cent  
Annika Saarikko /cent